

fluentes capillos retinet. Nam quicquid ad radices eorū pravi humoris federit, id omne absumit: tum meatus, quibus infixi sunt, contrahit, & constringit adstrictione. Ceterum alopecias, & ophthalmias siue lippitudines, sanare non potest, utpote magis discussorias vires, quàm quæ Ladano insunt, poscentes. quippe proueniunt hæc ex prauis succis, lentis, crassisq; quos secantia, ac digerentia medicamenta potissimum euocant, atque euacuant. Ceterum tenuium partium sint facultatis oportet, & minime astringentis: non tamen usque adeo tenuium partium, & desiccatoriarum, ut nimio plus desiccet, unaq; cum collectis inibi succis præter naturam, naturalem quoq; humiditatem incrementa pilis suppeditantem absumant. nam sic non tantum alopecia liberabunt, sed & caluiciem afferent. Sed hæc ad curandi rationem pertinent. Arbuscula, quæ Græcè *Λάδον*, Latine similiter *Ledum* nominatur, Arabicè *Chasus*. Quod uerò *Λάδων* Græci, Latini item *Ladanum* uocant: Mauritani, Ieden, siue Laden: Itali, Laudano, & Odano: Hispani, Xara.

Nomina.

Εβενος.

E B E N V S.

CAP. CXI.

E B E N V S optima habetur Ethiopica, & nigra, nullos habens uenarum discursus, factitij cornus læuore: cum frangitur, densa apparet, mordens gustu, atque astringens. Suffitur iucundo odore supra carbones, sine fumi tædio. Recens autem ad ignem prolata, ob pinguitudinem accenditur, & trita ad cotem rufescit. Altera est Indica, internatis segmentis candicantibus, & modicè fuluis, item frequentibus maculis. ceterum prior bonitate antecedit. Apud quosdam scamina, aut spinea ligna consimilia pro ebenu uæneunt. Quod discernitur ex eo, quod fungosa sunt, & in purpureas assulas resoluuntur, nihil mordacitatis in gustu, nec redolentiæ in suffitu præferentia. Caliginem oculorum absterget: ad ueteres destillationes, pustulasque mirum in modum pollet: si quispiam facta ex eo coticula collyrijs utatur, melius proficiet. Ad oculorum medicamenta efficax est, si scobes, ramentæue uino Chio die, noctuque macerata, in collyria digerantur. Nonnulli præterita ipsa excolant. reliquaque eundem in modum peragunt. Alij pro uino aqua utuntur. Vritur in fictili nouo, donec in carbones redigatur. Lauatur plumbi usti modo, & ita siccis, scabrisque lippitudinibus conducit.

Ebeni consideratio.

C R E D I D I T Theophrastus in India tantum nasci Ebenum libro IIII. cap. v. de historia plantarum, ubi sic habet. Ebenus quoque eius regionis uernacula est. Huius duo genera constant: alterum materie laudatum, pulchrumq; alterum uile, & uitiatum. Rarum, quod præstantius: reliquum permultum habetur. Colorem commendatum, non recondita, sed statim sua natura capefcit. hæc Theophrastus. Quod etiam sensisse uidetur Virgilius in Georgicis libro II. ita canens.

Sola India nigrum

Fert ebenum, solis est thurea uirga Sabæis.

Plinius etiam lib. XII. cap. IIIII. Ebenum nusquam alibi, quàm in India nasci scriptum reliquit: nec eam tamen Indiã uniuersam mittere, sed exigua sui parte gigni, præter quoddam fruticosi generis cytisi modo, in tota India dispersum. Herodotus uerò (eodem auctore) Ebenum Aethiopiam solam ferre intellexisse uidetur: quippe qui de Indica nullam fecerit mentionem. Veruntamen ex hoc Dioscoridis capite palam est, nasci Ebenum in ambabus his regionibus. Indi quidem non nisi ex ebenu Deorum simulacra fingunt, regesq; ex eo tantum sceptrum sumunt. Item pocula, craterasq; ex ebenu faciunt, quod sanè credant contra maleficia efficacissimum esse, & quicquid ueneficij fuerit, tactu eius auerti. Itaque nihil mirum, si quod peregrinum in Italiam importatur, summo sit in pretio, cum etiam ab ipsis, quibus prouenit, maximo honore habeatur. Ebenum ex India Romæ primum magnus Pompeius Mithridatico triumpho ostendit, cuius materies densissima omnium constat. Quo fit, ut quauis multis annis exarescat, non fluitet in aquis, sed tota mergatur. Ebeni sicatos truncos maxime hæc ætate nouit Italia: namque innumeri uisuntur in eorum officinis, qui pectines consciunt ad explicandos, aptandosq; capillos: itemq; apud illos, qui globulos funiculo traiciendos ad mulierum preces numerandas torno in orbiculos expoliunt. Ebeni uires scripsit Plinius lib. XXI. cap. XI. his uerbis. Non omitam propter miraculum ebenum. Scobem eius oculis unice mederi dicunt: lignoq; ad cotem trito cum passo caliginem discutit, ex aqua uerò & radice albugines oculorum. Item tusim pari modo cum melle, ac dracunculi adiecta radice. Ebenum medici & inter erodentia assumunt. Ebeni meminit Galenus lib. VI. simp. med. sic inquit. Ebenus ex ijs lignis est, quæ trita cum aqua in succum soluuntur, ut lapidum nonnulli. Vis ei inest ex calfaciendi, extergendi, & tenuium partium. Quamobrè quæ pupillas offuscant, extergere creditur: miscetur alijs re medijs ocularibus, quæ ad ulcera uetera, fluxiones, & bullas, siue pustulas accommodata sunt. hæc Galenus. Sunt qui lignum ex Indijs petunt, quod quidam **G V A I A C V M**, nonnulli Guaiacanum, pleriq; uerò Lignum sanctum appellant, cuius aduersus Gallicam luem præcipuus est usus, ebeni genus esse crediderint. Quod quidem nec asserere, nec negare ausim: quandoquidem nusquam inuenerim apud quenquam tum ueterum, tum recentiorum scriptorum, quas frondes, quos flores, quosq; fructus proferat ebenus: Illud tamen omnibus perspicuum est, Guaiacum nihil, nisi summa nigritia, ab ebenu disidere, quæ in hoc summo splendore nigricat, in illo albescit: cæteris uerò qualitibus id maxime cum ebenu certat. Tria ad nos Guaiaci genera afferuntur, ut in suis Epistolis doctissime annotauit Manardus Ferrariensis: quod & nobis iandiu planè compertum est, cum hæc omnia sæpius nobis præ manibus fuerint. Primum itaque genus crassiori, uegetiori q; mole constat, quo resecto materies apparet interior e parte nigra, exterior uerò subpallida, & ueluti perplexis lineis quibusdam ad fuscum tendentibus per longum intersecta. Alterum caudice minori,

Ebeni uires ex Galeno.

Guaiaci consideratio.

minori, nec adeo uegetiori habetur, cuius extimæ partes maiore ambitu se diffundunt; intimæ uerò, quæ pariter nigricant, minore satis orbe concluduntur. Tertium, quod proprie sanctum appellant, caudice cæteris exiliore uisitur, intrinsecusq; & extrinsecus albicans, cuius materies lineis admodum exilibus in longum actis perplexè distinguitur: estq; hoc longè cæteris & acrius, & odoratius. Cæterim credendum non est eiusmodi ligna, etsi colore, magnitudinè, ac pondere inter se diferepent; idcirco diuersarum esse plantarum, diuersorumq; generum, ut quidam fortasse existimant. Nam quòd hoc tam intus, quàm extra candicet, illud uerò interiore sui parte nigricet, non aliunde prouenit, quàm quòd hoc magis, illud uerò minus adoleuerit, uel consenuerit. Quippe eò sanè nigrius cernitur lignum Guaiacum, quò ad maturiorem ætatem peruenit arbor, à qua decisum fuerit: & per consequens tantò magis album apparet, quantò minus adoleuerit illa, quemadmodum conspicitur in nostris nonnullis Italiæ arboribus, & præsertim in moro, nucè, & anagyri. Veruntamen illud cuique persuasum sit, ætatem uni plus, quàm alteri uirium addere, ac demere. Quæ de re uerba facturi, dicamus, cum illud, quod planè omni ex parte albicat, odoratius, ac acrius, & amarius habeatur, cumq; eius decoctum crassius, & cæterorum decocto pinguius sit, & acrimonia, & amarore admodum refertum, ut ipsa me docuit experientia, nil mirum esse crediderim, si in eo, utpote iuniore, uis insit uegetandi præstantior, ac propterea plus in se succi contineat: quàm & cæteris uiribus præstet. Eaq; propter putauerim ego, hoc illis in usu perpetuo fore, quibus ob Gallicam luem ulcera emerferint depascentia, contumaciaq;: ossa uerò cariota sint, ac putrilagine consumpta, & tumores in ossæm penè duritiem occaluerint: & quibus denique perpetuus articulorum cruciatus, diuturnusq; capitis dolor inhaerit, eoq; magis, quò patiens iunior extiterit, fortior, & natura robustior. Huic illud succedere existimamus, quod medium obtinet locum: si quidem hoc & odoratius est, & acrius eo, quod nigrius, ac crassius inuenitur: neq; illud quidem ab re, quandoquidem id minus est ætate confectum, & maiore humoris copia redundat. Quocirca commodissimè hoc uti poterunt, qui natura delicatioribus sunt, & temperamento imbecilliores, atque etiam ij, in quorum artus huiusce luis furor nondum grassari cœperit. Postremo illud minus cæteris præstat, uiribusque infirmius habetur, quod nigrius, crassius, & annosius reperitur. Namq; quælibet consensescens planta (quemadmodum etiam cunctis animalibus euenit) continuo exarescit, humidoq; priuatur. Cuius rei certissimum est argumentum, quòd in annosarum arborum truncis maior appareat nigredo, quàm in alijs uel iunioribus, uel ætate tenellis: nigredo enim siccitatis indicium est, quin etiam deperditi caloris innati, & humiditatis naturalis: id quod tam in plantis, quàm in animalibus locum habet. Nihil tamen secius illud diligenter animaduertendum est, quòd Guaiacum albicanti prorsus colore præditum, recens, incorruptumq; sit: quippe cum cæteris exilius sit, citius ac facilius exarescit, & ob humoris redundantiam uelocius cariem sentit, atq; fræcescit. Quam ob causam satius quandoq; foret uetustiore recenter cæso uti, quàm iuniore, quod multo ante tempore fuerit ab arbore decisum. Sunt quoq; recentiorum nonnulli, de quorū numero unus est Alphonsus Ferreus, qui de ligni guaiaci decocto elegans admodum opusculum edidit, qui tantum Guaiacum illud præferunt, quod è plantarum ramis ætatis mediæ desumptum fuerit. Quorum opinio non planè refellenda uidetur: nam quicumque rem naturalibus expenderit rationibus, ramos antiquioris à caudice mediocris ætatis parum differre cognoscat: item ramos huius à caudice iunioris. quippe plus humoris ad se trahit ramorum auctrix facultas, quàm caudicis. Idcirco non alia de causa planta reiuuenscunt, cum earum rami implantantur, seruntur, & propagantur, nisi quòd illud idem humidum innatum intra se continet, & eodem uigent temperamento, quo qui adolefcunt: etenim surculi, atq; rami sunt caudici, perinde atq; filij, & propterea animalibus ætate tenellis non absimiles. Atquè mihi longè magis iunioris caudicis placere usus: siquidem in hunc immediatè à terra humor, & alimentum defertur, ac præterea quoniam is fortasse nullum adhuc fructum protulerit: quandoquidem foetus à plantis, ut etiam ab animalibus, multum uirium aufert. Præstantissimum itaq; lignum Guaiacum illud erit, quod ex iuniori caudice recenter cæsum fuerit, tam exterius, quàm interius albicans, raris carens, densum, ponderosum, minimè cariosum, odoratum, gustui & acre, & subamarum. Cæterim quoniam nostra ætate æquè cortices, atq; lignum in usum ueniunt, eandem in ijs rationè seruandam cenfeo, ut quinam meliores, præstantioresq; sint, dignosci possint, quàm nos in eligendo optimo ligno in medium attulimus, ut scilicet illi eligantur, & probatissimi habeantur, qui à præstantiori caudice detracti fuerint. Importatur Guaiacum tam ex occidentalibus, quàm orientalibus Indijs: nam & Hispani è suis regionibus nouiter repertis, & Lusitani ex Calicut, Taprobana, & Iaua insulis, & Mauritanis, Aegyptij, Arabes, ac Persæ à mari rubro per canelorum carouanas (ut aiunt) Guaiacum ad nos conuehunt: quoniam & ex Aethiopia, ut quidam narant. At cum omnibus compertum sit, ea in medicamentorum genere longè magis cætera præcellere, quæ ex orientali plaga comportantur, ob id omnino censendum fuerit, Hispanicum uiribus esse imbecillius, quàm quod ex Lusitania, uel Alexandria in Italiam importatur. Guaiaci planta (ut ij referunt, qui eam in syluis se uidisse testantur) ad fraxini proceritatem, & ad hominis mediocris habitus crassitudinem plerunq; assurgit. Folia fert quadantenus plantaginis æmula, dura, ac breuia. Flores eius produntur lutei: fructus uerò iuglandis magnitudine, qui esu aluum subducit: cortex annosus niger, iuuenibus uerò subrutilus. Porrò si Guaiaci uires, ac qualitates rectè perpendantur, procul dubio liquidò constabit, ea præstare posse, quæ in arcenda Gallica lue requiruntur: nam cum id ex partibus admodum calidis, ac tenuibus consistat, itemq; siccis, habeatq; sibi resinæ plurimum admistum, nimirum etiam potest suis uiribus ea efficaciter exiccare, attenuare, liquefacere, atq; expurgare, quæ humores inscerunt: quin etiam sudorem eiere. Huc accedit etiam, quòd parte resinosa, quam possidet, contagioni, atq; putredini mirifice resistit: quæ quidem incommoda hanc pestem comitari solent. Cæterim eo tempore, quo primum in Italiam Guaiacum inferri cœpit, necnon etiam multis post annis, non sine summo timore dabatur potandum. Etenim ferebatur illi manifestum necis periculum imminere, qui rectam exquisiti uictus rationem per panis, & uinæ passæ modicum non seruasset, quique non perstitisset in curatione ad quadragesimum diem usque in tenebris inclusus, ita ut ne aëris qui-

Guaiacum lignum præstantius.

Guaiaci corticis electio.

Guaiaci planta.

Guaiaci facultates.

dem claritatem inspiceret, nedum pedem e cubiculo efferret: ijs insuper carnum esu, & uini potu interdictum erat, non secus atque ueneno. Verum enim uero cum sepius euenisset, ut ante constitutum tempus quidam ob tenuissimam uictus rationem ita imbecilles, ac uiribus destituti conspicerentur, ut penè spiritus, & uita deficerent, ij ne in tam manifestis uitæ discrimine uersarentur, à consanguineis, & asidentibus persuasi, caporum, gallinarumq; iura, ac contusas carnes in cibum sumere, tantum inde percipiebant iuuamentum, ut uitam quasi deperditam recuperarent. Quo postea medici experimento edocti, uanam illorum doctrinam ridentes, qui tam grauem ægris legem imponebant, paulo pleniori uictu uti iusserunt, nempe iuuenum gallinaceorum carnis, ac maiore panis portione. At nullus tamen adhuc ausus erat uinum exhibere. Quare à me sepius animaduersa, ego primus (ni fallor) inter Italos medicos rationibus non obscuris adductus tentare uolui, posset ne uinam dari ex Guaiaci maceratione ijs maiori cum iuuamento, qui Gallica lue correpti essent. Quod cum mihi in frigidis morbis feliciter cessisset, quàm ex aqua tantum lignum decoquere, id potissimum me adduxit, ut hanc uini potandi rationem ad commune omnium commodum literis, posteritatisq; memorie mandarem. id quod feci pluribus iam annis elapsis, quo scilicet tempore Dialogus noster de morbo Gallico Bononia excusis prodijt in lucem, ubi eodem anno Carolus v. inuictissimus Imperator à Clemente VII. Pontifice maximo imperiali diademate feliciter est coronatus. Ex quo postea factum esse audiui, ut plerique medici ex illis nostris lucubrationibus, breui temporis tractu plurimum laudis, ac glorie sibi comparauerint, utpote qui uinum Guaiaci ad suam praxim uertissent, prospero admodum successu. Licet fuerint, qui alijs persuadere conati sint, suum illud esse inuentum: qui ut rem facilius prætexerent, omnibus huiusmodi uini preparationem distulabant, & occultabant: uel id facerent, ut rem ita plurimi facientes, inde maiorem quæstum consequi possent. Sed cauendum profectò est à quibusdam impostoribus, qui cum sint earum rerum ignari, quæ ad medicæ facultatis contemplationem spectant, dum lignum, uel eius cortices ex uino decoquunt, cyclaminum, bryoniam, pityusam, colocyntidem, & turpetum admiscunt, atque alios mille cacodæmones, qui eos de medio tollant. Quippe nulla habita temperamenti, ægritudinis, temporum anni, sexus, nec ætatis ratione, singulis diebus huiusce decocti tepidi cyathum omnibus indifferenter præbent potandum. Quo fit, ut si sorte quadam unum quandoque persant, decem postea iugulent, tanquam improbi carnifices. Verum ut quisq; horum manus euitare, atque effugere possit, operæpretium uisum est, uini Guaiaci conficiendi rationem sibiungere, ac subinde hauriendi modum addere. Sumito igitur ligni Guaiaci præstantissimi lima in scobem tenuissimam atriti, aut tornatili instrumento minutim concisi libras quatuor: corticum eiusdem libras duas: cardui benedicti libram unam & semis: adianti, aspleni, florum utriusq; buglosi, cuiusque libram: castæ odoratæ drachmas sex: seminis anisi seſcunciam: sacchari libras quinq;. Deinde coniſciantur omnia in cado uinario mundo aptæ capacitatis, desuper affusis uini albi quàm optimi & feruentis, libris centum, & quinquaginta, mox diligenter uas operculetur, omniaq; sic macerari triduo dimittantur. Post triduum uerò linteo percolentur, asserueturq; huiusce macerationis uinum in alio uase ad ægotantium potum. Siquidem bibitur hoc tam in prandio, quàm in cæna secundi Guaiaci decocti loco: non mane, neq; uesteri serapij uice, quemadmodum temerè multi facere consueuerunt. Hoc idem uinum longè etiam melius, & maiore quantitate uindemiarum tempore confici potest, admistis ligno, cortice, cæterisq; alijs, recentibus uuis albis in mustum compressis: ibiq; tandiu dimissis, quousq; mustum efferuescere desinat, & pellucidum, clarumq; reddatur: ueruntamen multiplicanda sunt omnia, quæ conueniunt medicamenta, pro uuarum quantitate. Præter huius uini potum cibus associandum, bis in die mane scilicet, & uesteri tribus, aut quatuor horis, antea quàm sumatur cibus, ægotantibus exhibeo decocti ligni ex aqua secundum communem medicorum usum senas uncias, admistis uncijs duabus liquoris hoc modo parandi. Sumito primum adianthi, lupi salictarij, fumarie, aspleni, senæ, singulorum manipulos tres: radicem centaurij magni, glycyrrhizæ, filiculæ, utriusq; buglosi, singularum uncias quatuor: seminis anisi, melantibij, florum satiui, & erratice buglosi, omnium santalorum, casia, quam cinnanomum uocant, singulorum drachmas quinq;. Hæc ex aquæ libris uiginti quatuor decoquantur ad tertias, demum colentur. Sumito deinde præstantissimæ senæ libras duas, conijctoq; in uas fictile oris angustij, demum percolatum decoctum feruens superimponito, ac inde obturato fictilis ore puluinari anserinis plumis facto, igniq; prius calefacto fictile inuoluto, et loco calido collocato, itaq; per diem, ac noctem reponito. Postridie uerò manibus sena premitur, mox dilutum percolatur: cui adijciuntur diluti rosarum efficaciter aluum subducētis libras sex, sacchari libras octo: efferuescunt deinde simul subiecto igne, quousq; tertia pars euanescat. quo factò additur electissimi Rhabarbari minutim concisi uncia, ac ita iterum feruent omnia donec iulapij modo consistat liquor. Postremò percolatur linteolo, & uase uitreo reconditur. At si ægotantes multa pituita redundent, decocto præscripto optimi turpeti uncia utiliter addi potest. Superest uictus ratio, quæ ægro talis præscribenda est, scilicet ut tam in prandio, quàm in cæna edat panis ternas tantum uncias, sitq; is similaceus, ac probè in clibano coctus: item totidem carnis pullorum gallinaceorum, perdicum, attagenarum, turdorum, ac auicularum in pluis, uineis, ac montibus uictantium, assatæ potius, quàm lixæ: quin & uuæ passæ modicum. Bibat autem oportet præscripti uini æquam cum cibo mensuram. Quòd si quis purum id bibere non posset, diluatur aqua, quæ in phialis uitreis addita Guaiaci uncola breui temporis spatio efferbuerit. Tempus autem huic curationi aptissimum profectò uer est martio, aprili, & maio mensibus. quòd si hoc tempore fieri non possit, fiat mense septembri in autumno: nam sicuti æstiuus ardoribus, & exurente iam sirio non modò diuturna pharmaca, sed ne quidem breuia tolerant homines; ita nec brumali tempore, dum ingenti frigore seuit hyems. Interea ægris sine metu noxæ indulgere licet, modò cæli serenitas adsit, ut quandoq; in proximis hortis, ac uiridarijs solatij causa læto gradu deambulent: quippe quoniam eiusmodi hortorum amœnitate animus plurimum leuari solet. In hac etiam curandi ratione quosdã magis, alios minus perseuerare oportet, pro morbi necessitate, & salutis mensura. Hæc ergo ratione uinum Guaiaci exhibitum nõ modò medetur cuiq; acerrimo Gallicæ pestis incommodo; sed etiam diuturnis articulorum, capitis, neruorum, uentriculi,

Vini Guaiaci
conficiendi, &
exhibendi ra-
tio.

tricoli, iocineris, lienisq; morbis pituita genitis mirifice succurrit. Nec minus etiam podagra laborantibus opem fert, modo diuturna admodum non fuerit aegritudo. Porro in hoc illud etiam observandum est, quod ego Guaiaci uinum ijs tantum potandum exhibeo, quibus pituita redundet: uel saltem non exuperet bilis. Siquidem biliosis secundum, ac tertium ligni ex aqua decoctum, uini loco semper cum cibis præbendum censui, ut communiter ab alijs fieri solet. Non desunt prætereà hoc tempore, qui radicem illam, quam alij CINAM, alij Chinam uocant, Guaiaco præferant, etsi Vesalius admirabilis humani corporis fabricæ professor oppositum senserit. Huius radicis iandudum apud Hispanos inualuit usus contra podagras, maximeq; apud inuictissimum Imperatorem Carolum v. cui merito præclarum laudem acceptam referre potest. Aduehitur hæc (ut audio) tam à Lusitanis, quam ab Hispanis ex regionibus æquinoctiali proximis, legiturq; in litoribus maris è terra euulsa. nam in paludibus exorta, ac inde maris fluctibus rapta, in litus reiecitur. Radix est fungosa, perinde ac arundinacea, leuis, colore rufescente, Rhodiæ radicis admodum æmula. Præfertur recens, firma, & quæ neque teredinem, neque cariem senserit, & quæ magis rubescat. Damnat eam acriter Vesalius, ut dixi. Sed quibus ualidis rationibus id faciat, compertum satis non habeo, præsertim cum illud certò sciam Cæsarem inuictissimum nunquam ea toties usum fuisse, nisi ex ea plurimum adiumenti percepisset. Sunt & qui radici illi, quam nuper aliqui SALSAM, aliqui Spartam parillam nuncupare cœperunt, tum guaiaci, tum etiam ipsius chinæ uires, & facultates tribuant. Hæc ebulli tam ad unguem emulatur radices, ut quandoque crediderim Spartam parillam, & ebulum esse idem: tamen id asserere non ausim, cum hæcenus eius folia non uiderim. Sed iam ad Ebenum redeamus, atque de nominibus agamus. Eius nomen Græcum est Ἐβένος, ueluti & Latinum ebenus: Arabicum, Abanus, seu Abenus: Italicum, Ebano. Quod uerò Latini Lignum Guaiacum, Lignum sanctum, aut Lignum Indum uocant, Italis, Legno santo, Guaiaco, & Guaiacane appellatur: Germanis, Frantzosem holtz: Hispanis, Legno santo, & Legno dellas antilhas: Gallis, Lin saint.

Chinæ radicis consideratio.

Salsæ parillæ consideratio.

Nomina.

Родов. ROSA.

CAP. CXII.

ROSA refrigerat, & astringit, sed sicca magis astringit. Succus recentibus folijs exprimitur, defectis forfice unguibus (sic appellantur candidæ foliorum partes) reliquum in pila premi, & teri debet in umbra, donec cogatur, & ita ad oculorum circumlitiones recondi. Siccantur etiamnum folia rosarum, continuo uersata, ne muceant, neque situs in ijs insideat. Aridis rosis, & in uino decoctis expressus liquor, facit ad dolores capitis, aurium, oculorum, gingiuarum, sedis recti intestini, ac uulvæ penna illitus, aut infusus. Eadem sine expressione tusa, præcordiorum inflammationibus, humidis stomachi uitijs, igni sacro illini prodest: siccis, ac tritis femina asperguntur. Misceri solent uulnerarijs antidotis, atque compositionibus, quas antheras uocant. Folia uruntur in calliblephara. Flos, qui in medijs rosis inuenitur, siccat, gingiuarum fluxionibus efficaciter inspergitur. Capita pota citam aluum, & cruentas reiectiones listunt.

Родидес. ROSEI PASTILLI.
CAP. CXIII.

PASTILLI, quos rhodides uocant, hac ratione conficiuntur. Rosarum uiridium, quæ nullo antea humore madefactæ extabuerint, drachmæ quadraginta, Indicæ nardi drachmæ decem, myrrhæ drachmæ sex, tritæ digeruntur in pastillos, qui trium obolorum pondus æquent: siccati que in umbra in fictili non picato, atque obturato reconduntur. Alij adijciunt costi drachmas duas, iridis Illiricæ totidem, & uinum Chium cum melle miscent.

Mulieribus monilium uice collo circumdato usui sunt, ad retundendum graue sudoris uirus. Tritis etiam utuntur ad illitiones, & diaphsmata, quæ fiunt ad sudores coercendos, ita ut à balneis inarescant corpora, dein frigida aqua abluantur.

MULTA quidem sunt Rosarum genera, quæ in usum medicum ueniunt. At uulgatissima in Italia sunt, albicantes, puniceæ, & quæ ex albo rufescent, quas uulgò appellant incarnate. Præstantissima, quæ puniceo colore rubent: proxima laus ijs, quæ in rufum candicant: uilissima albicantes, in quarum tamen genere eæ odoratissima excipiuntur, quæ Hetruscis Danascenæ, & alijs Moschette uulgò dicuntur. Siquidem non modò ceteras excellunt, quòd odore admodum suauis fragrent, sed quòd etiam magis aluum subducant, id quod indicat earum inuicidissimus odor.

Rosarum cõsideratio.

1 3 Rosa

Rosarum suc-
cus, & dilutū.

Rosarum ge-
nera ex Plin.

Partes in ro-
sa, earumque
uires.

Quorundam
laptus.

Rosæ diuersis partibus constant. quo fit, ut pro diuersis tam internis, quam externis particulis, diuersum quoque tem-
peramentum sibi asciscant. Primum itaque terrestribus, & aqueis partibus, quæ tamen in ipsis mediocriter se habent,
substantiam, & adstrictoriam facultatem acceptas referunt. Ab æreis uero & subdulcem, & odoratum saporem
assumunt. Ex his demum, quæ ignis naturam sequuntur, amarorem concipiunt, ac etiam coloris rubedinem, quæ sci-
licet rubicundæ spectantur. quo fit, ut plus insit caloris puniceis, quam subrubentibus. In recentibus adstrictioni
præstat amaritudo, in siccis uero minime: eaque propter compertum est, earum deiciendæ alui facultatem, quam
priors Græci non animaduertunt, tantum ex amaritudine prouenire, eum recentes aluum subducant, sicce uero
nequaquam. Succus medicamentis componendis expetitus, præstantior est puniceis elicitur, item ex subrutilis, ue-
rum huic infirmior facultas. Dilutum Græcis ἀπὸ ῥοζῶν, è quo rhodopharmacum aluum innoxie deiciens con-
ficiunt, plerumque ex subrubescensium maceratis aqua folijs paratur: etsi hac in re ijs Damascenæ Hetruscis uocata
longè præstent: quippe ex earum uicenis deuoratis folijs facile quidem, & citra noxam subducitur aluus. Rosarum
succus reserat, discuit, abstergit, & deicit: quapropter & bilem trahit, & sanguinem biliosum expurgat. Idem
felle suffusus, & uentriculi, iocinerisq; obstructionibus opem mirificè præstat. Cor item corroborat, eiusq; palpi-
tationi salutare est remedium: nam illos deicit humores, qui cordi officiunt. Facit & ad biliosas febres, cuiusmodi
sunt cuiusuis generis tertianæ. Ad hæc rosarum dilutum, ex quo conficitur rhodopharmacum, quod pharmacopole
Sirupum rosatum solutiuum appellant, in eorum medicamentorum genere recentiores medici recensent, quæ quoniam
absque aliqua noxa aluum subducant, suo more Benedicta nuncupant. Albicantes deinde rosæ (Damascenas ta-
men exceptas uelim) non alium in medicina sibi uendicant usum, quam ut ex se aquam stillent: siquidem ijs deictor-
ria uis, qua pollent puniceæ, ac subrutile, multo infirmior inest. Quamobrem uidetur Manardus Ferrariensis,
uir alioqui doctissimus, immeritò id Mesui uitio uertisse. Nam albæ, quas Damascenas appellamus, etsi maiore deici-
endi uicacitate præstent; credendum tamen est, de his non intellexisse Mesuem, quod eas illi facile incognitas fuisse
se existimem; uerum de ijs albis tantum, quibus passim rosæta florent. Cuius rei illud maximo argumento esse potest,
quod Damascenæ Hetruscis uocata nuper in Italia florere ceperint, quodq; eas ueteribus cognitâ fuisse (quod
sciam) memoriæ prodiderit nemo: nisi fortasse eas credamus esse, quæ Plinio spineolæ appellantur. Sanè rosæ ma-
gnificandæ sunt, summoq; in pretio habendæ, non modo quod uiridarijs, & hortis sint ornamento, ac aspectu per-
quam iucundo; sed etiam quod in præclarissimis medicamentis conueniant, quibus humane uitæ succurritur. Syl-
uestres maiore adstringendi facultate sunt præditæ, quam satiuæ, sed minori fragrantia redolent, atque deiciendæ
alui ne tantillum quidem facultatis retinent. Idcirco Theophrastus libro, & cap. VI. de historia plantarum: Syl-
uestres, inquit, rosæ domesticis asperiores tum uirgis, tum folijs constant: florem præterea ferunt, quo ab illis odore,
colore, atq; magnitudine superantur. hæc Theophrastus. Cæterum quedam etiam rosæ nascuntur in Italia, quæ aureo
colore fulgent, sed odore sunt admodum ingrato, atq; insuauis. Rosarum differentias longa historia profequitur Plin-
ius libro XXI. cap. quarto, ubi sic inquit. Contra rosæ genera nostri fecere celeberrima, Prænestinam, & Can-
panam. Addidere alij Milesiam, cuius sit ardentissimus color, non excedentis duodena folia. Proximam ei Trachi-
niam, minus rubentem. Mox Alabandicam uiliorem, albicantibus folijs. Utilissimam uero plurimam, sed minutissimis
spineolam. Differunt enim multitudine foliorum, asperitate, leuore, colore, odore. Paucissima quina folia, ac deinde
numerosiora. Cùm sit genus eius, quam centifoliam uocant, quæ est in Campania Italia, Græciæ uero circa Phila-
pos, sed ibi non sua terra prouentu. Pangaus namq; mons in uicino fert, numerosis folijs, ac paruis: inde accolæ tras-
ferentes conferunt, ipsaq; plantatione proficiunt, non autem talis odoratissima est, nec cui latissimum, maximumq; fo-
lium: breuiterq; indicium est odoris scabritia corticis, Cyrenis odoratissima est: ideoq; ibi unguentum pulcherrimū.
Carthagine Hispaniæ hyeme tota præcox. Refert & cæli temperies: quibusdam enim annis minus odorata proue-
nit. Præterea locis siccis, quam humidis, omnis est odorator. Seri nec pinguis uult, nec argillosis locis, nec ri-
guis, contenta raris; proprieq; ruderatum agrum amat. Præcox Campana, sera Milesia, nouissimè tamen desinit
Prænestina. Rosa ex spina nascitur. Germinat primo inclusa granoso cortice, quo mox intumescente, & in uirides
alabastris fastigiato, paulatim rubescens dehiscit, ac sese pandit, in calycis medio sui stantis complexa luteos apices.
hactenus Plinius. Partes in Rosa sex antiqui adnotarunt, quæ omnes sunt & scitu dignæ, & in medicina utiles;
etsi pauci habeantur seplastarij, qui separatim eas reponant. Primum quidem duæ partes inueniuntur in folijs: quæ
altera est, ubi calyci folia inseruntur, unguinum modo albicans, ob idq; rosarum unguis hæc extremitates appellantur:
altera uero foliorum reliquum. His aliæ duæ succedunt, in ijs flosculis, qui ueluti minuta femina tenuissimis capillis
annexi flauescunt in rosarum umbilico: horum enim partem faciunt granula, partem uero capilli. Postremo quæ
reliquæ sunt, in ipso Rosarum alabastris continentur, una scilicet in cacumine, altera in fundo. Folia cor, uentri-
culum, iecur, & retentricem insuper facultatem corroborant: dolores ex caliditate prouenientes leniunt, & inflam-
mationes auferunt. Ungues etsi propriam à scriptoribus non receperint dotem; inseruntur tamen utiliter lotionibus,
& chysteribus ad inhibendas fluxiones. Flosculi medijs cum suis capillis gingiuarum defluxiones cohibent, quinetiam,
auctore Plinio, alba sceminarum profluvia mirificè imbibent. Calyx deniq; quem caput etiam aliqui dicunt, cum reli-
qua parte basis, alui fluores, & cruentas excreationes sistit. Cæterum præter has, quæ in florentibus rosis consistunt,
tres etiã in fructu comperiuntur partes, ubi rubescit is, & maturitatem sensit, uidelicet, substantia carnis, se-
men, & lanugo conclusa: quibus non obscura inest adstringendi uis. Idcirco & ipse remedio sunt contra alui fluo-
res, & sceminarum abundantiam qualencunque item contra gonorrhæam, in qua præcipue pollent. Sunt, qui flo-
sculos capillis appensos, qui uero alabastris, antheram esse existiment. Sed re uera hæc in re planè hallucinantur:
etenim anthera Celso, Galeno, & Paulo nusquam simplex est medicamentum, sed quædam ex pluribus rebus compo-
sitio, cuius frequens erat usus apud antiquos ad oris ulcera: item ad pedum rimas, digitorumq; piergia. Cuius etiam
parandâ

parandi rationem adnotatam reliquit Galenus lib. vi. de compositione medicamentorum secundum locos, de oris ulceribus differens. Ex Rosis ut ignis sit aqua pluribus, ac diuersis instrumentis: ueruntamen ea ceteris præstantior, ac odore fragrantior habetur, quæ per balneum calentis aquæ uitreis organis elicitor, cuiusmodi & aliæ sunt, quæ eodem modo ad uniuersum medicinae usum confici solent. Quandoquidem inter has, & illas, quæ plumbeis instrumentis lignorum, uel carbonum igne extrahuntur, tanta deprehenditur differentia, quanta inter plumbum, & aurum deprehendi potest. Quippe quæ sunt in balneo calentis aquæ uitreis rostratis organis, ab herbis, & floribus, à quibus manant, nec sapore, nec odore differunt, adeo ut non solum proprias plantarum qualitates secum referant, sed ne etiam tantillum quidem tum fumi, tum rei adustæ respiciant. Quod quidem in ijs non inuenias, quæ uulgo plumbeis, & æreis instrumentis eliciuntur: has enim nunquam, uel rarissime gustaueris, quin tibi fumidum uirus, uisoremque reddant. Quæ res non modo ægris ingentem molestiam afferunt, & nauseam plerumque mouent, sed & plurimum noxæ pectori, uentriculo, iocineri, uisceribusque omnibus inferunt: quod à metallicis organis, à quibus distillant, malam eorum qualitatem sibi uendicent, ut libro tertio in absinthij commentatione, annuente Deo, latius explicabimus. Quæ tamen si uiribus aquas qualescunque sublimatas (ita enim stillatitias uocant) præcellant; eadem tamen, quæ calentis aquæ seruore (ut supra diximus) fiunt, cum proprios tum odores, tum sapes herbarum, ac florum, à quibus extrahuntur, secum trahant, iure quidem decoctis non modo ipsas equipollere, sed etiam præstare crediderim: non tamen, quod uiribus præcellere dixerim, sed quod gustui suauiores, & uisui iucundiores habeantur: quod non parum solatij egrotantibus affert. Nos quidem alijs aquis non utimur, quam his, ad quas eliciendas nobis organum affabre parari fecimus, cuius ope hæc stillatitias, ac præstantissimas aquas suo tempore conficimus. Quarum alie sapore constant amaro, alie uero acri, alie acido, alie denique insipido pro uarijs simplicium medicamentorum qualitibus, à quibus eliciuntur. Quapropter seplasiarij, & medici, quos magis decet humanam charitatem colere, quam aurum & argentum, dent operam, ut iam plumbea, & ærea organa aboleantur, & balnea, de quibus diximus, in eorum locum succedant. quippe in hoc etiam (quanuis plus laboris, minus uero emolumenti suscipiant) & Deo, & hominibus simul rem gratam facere poterunt. Ceterum Fuchsius medicus nostræ ætatis clarissimus in libro de compositione medicamentorum, quem nuper edidit, uicè cauendum præcipit in succis stillatitijs eliciendis, ne eius uasculi fundum, in quo stirpes continentur, aquam in cacabo bullientem attingat, sed solo uapore ab ea eleuato incalascat. Quæ in re secutus potius uidetur fuisse Manardum uirum de arte medica præclare meritum, qui ita scriptum reliquit in suis epistolis, quam rei experimentum. Verum ipse non possum omnino eorū sententiæ subscribere, ut qui iudicem non esse semper ea exquisita ratione procedendum in herbis distillandis, quod certo sciam nihil referre, quando etiam uasculum herbas recipiens in aquam in maiore uase bullientem immergatur. Nam etsi aquæ, quas illi uolunt ex herbis uapore tantum ab aqua bulliente eleuato extrahi, ceteris præstantiores habeantur; tamen quæ ex herbis eliciuntur uasculo impositis, quod aqua bulliens circumluat, parum certe, aut serè nihil illis bonitate cedunt. quod mihi compertum est in ijs aquis, quas sæpissime libuit utroque modo elicere & experiri. Attamen aliquis illud discrimen esse dicet, quod illo modo aquæ ex herbis extrahantur, quæ tenuiores partes retinent, quod uaporis illius caliditas imbecillior sit, quam ut possit totam herbe substantiam conficere: hoc autem modo aquæ eliciantur, quæ omnes herbarum partes secum referunt. Hæc sanè differentia, quæ facile concedi potest, non est, meo iudicio, tanti momenti, ut illa regula perpetuo sit obseruanda, hæc uero euitanda: quin potius facit, ut hæc mihi uideatur probanda, illa uero reiicienda tanquam cautio nimis religiosa. Rosarum uires collegit Galenus lib. vii. simplicium medicamentorum, sic inquit. Rosarum uis, atque facultas superioribus libris pluribus uerbis exposita est, nempe quod ex aquea substantia calida mista duabus alijs qualitibus, adstringenti uidelicet, & amara, composita sit. Quinetiam cuius sit natura utraque, amara scilicet, & adstringens, in horum commentariorum quarto declarauimus. Flos earum magis etiam ipsi rosis adstringit, ac proinde sanè etiam exiccatorius est. Rosa, quam ita Latini uocant, Græcis ῥόδον dicitur: Arabibus, Nard, Naron, seu Vard: Italis, Rosa: Germanis, Rosen: Hispanis, Rosas: Gallis, Vne rose.

Aqua rosarū præstantior.

Fuchsi opinio non probata.

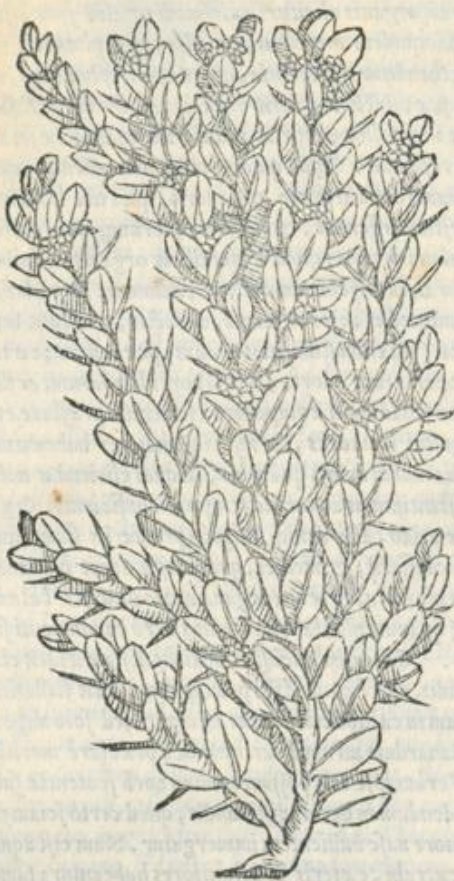
Rosarum facultas ex Gal.

Nomina.

Λύκειον. LYCIUM. CAP. CXIII.

LYCIUM, quod aliqui pyxantham uocant, arbor est spinosa, ramis trium cubitorum, aut longioribus: folijs buxi, densis: fructu piperis, nigro, læui, amaro, densoque: cortice pallido, non dissimili lycio madefacto: radicibus multis, obliquis, lignosis. Nascitur plurimum in Cappadocia, Lycia, & plerisque alijs locis. aspera loca amat. Succus extrahendi ratio hæc est. Rami cum radicibus tuis, & antè per multos dies macerati coquuntur, tum abiectis lignis, itidem liquor coquitur, donec mellis crassitudo fiat. Adulteratur id lycium, adiecta decoctioni amurca, aut absinthij succo, aut felle bubulo. Innatans spuma inter coquendum exempta, oculorum medicamentis additur: reliquo ad alia utuntur. Simili modo sit lycium semine expresso, & insolato. Optimum, quod uri potest, restinctumque rubentem spumam ostendit, glebis intrinsecus nigris, intus, cum fregeris, rufis, odore minimè uiroso, cum amaritudine astringens, crocino colore: cuiusmodi Indicum est, ceteris præstans, & efficacius. Lycium adstringit, caliginem oculorum discutit: genarum scabiem, pruritus, ueteresque fluxiones sanat: facit ad purulentas aures, exulceratas gingiuas, tonsillas, labiorum fissuras, fedis rimas, attritusque illitum: cæliacis, dysentericis, potum, inditumque conuenit: datur sanguinem excreantibus, & tuisi ex aqua: contra rabiosi canis morsus in catapotio deuoratur, aut in aqua bibitur: flauos facit pilos: reduiis, ulceribus, quæ serpunt, aut putrent, medetur: fœminarum profuua

LYCIUM.

Lycij confi-
deratio.

Lyciū in Ita-
lia nascens.

Lycij uires
ex Galeno.

Buxi confide-
ratio.

Quorundam
opinio repro-
bata.

fluuia appositum fistit: rabioforum istibus ex melle po-
tum, aut uice catapotij deuoratum, auxiliatur. Tradunt
Indicum fieri Lycium, ex frutice lonchitide appellato.
Ea spinarum generi ascribitur, ramos rectos habens, ter-
nūm cubitorum longitudine, maioresve, rubo crassio-
res, à radice numerosos: fractus cortex rubescit: folia o-
lea familia. Herba in aceto decocta proditur lienis inflā-
mationibus, & regio morbo mederi, & fœminarum pur-
gationes elicere. Aseuerant etiam crudam in potu, eos-
dem effectus præstare: semen cyatho dimidio potum, pi-
tuitam expurgare, uenenis quoque auxilio esse.

LYCIUM medicamentum, quo hodie officinæ passim utuntur,
nimirum notis illi plurimum reclamant, quod nobis hic reddi-
dit Dioscorides. Siquidem illud officinarum igni admotum non ac-
cenditur, nec intus rufescit, nec ullam gustantibus affert amaritu-
dinem. quæ omnia certo sunt indicio, id omnino imposturis, & ad-
dulterijs non uacare. Tradidere, quidam hoc ab impostoribus fieri
à ligustri fructu, alij id tribuunt periclymeni baccis, alij sanguineæ
urgæ corymbis, alij porrò ex his omnibus simul contusis elici
ci produnt, ac inde insolari. At legitimum, & quod sincerum sit,
quoquomodo se res illa habeat, compertum est, hoc èno ex Lycia,
unde illi nomen, ad nos non importari. Veruntamen & in Italia
lycij arbor nascitur: quandoquidem (ut Brasauolus testatur) in
Liguria alpibus frequens illa uisitur. Eadem & in Dalmatia pro-
uenit, unde nuper eius ramuli suis baccis omisti mihi allati fuerūt:
quippe (ut mihi retulerunt) uia, qua ex Zara tur Nonam, ubiq;
utrefcit. Sed, quæ maxima tum seplasiariorum, tum etiam medico-
rum incuria, ac negligentia est in ijs exquirendis, quæ ad artem
medicam spectant, plerunq; fit, ut ne illud quidem, quod nobis spō-
te natura tribuit, cognoscat, nedum recipiatur in usum. Lycij

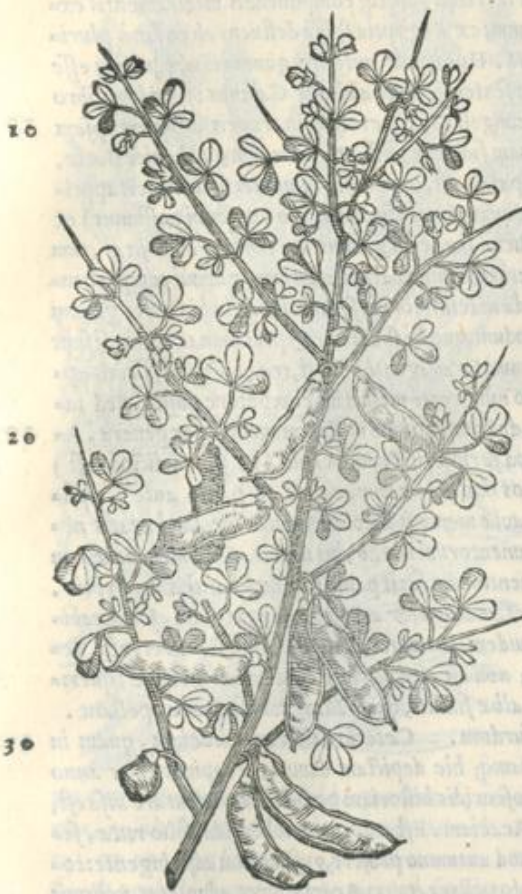
nices Dioscoridi explet amurca in eupreo uase decocta, aut etiam rbus decoctus, quousq; eius liquamentū mellis cras-
situdinem acquirat. Lycij meminit Galenus lib. vii. simplicium medicamentorum sic inquitens. Lycion, siue pyxa
canthon, arbor spinosa, ex qua lycium, quod uocant, conficitur: id uidelicet medicamentum liquidum, quo ad sugil-
lata utuntur, & sedis, orisq; phlegmonas, ulcerationesq;, tum herpetas, putredines, & ulcera contumacia, & au-
res pure fluentes, & intertrigines, ac paronychias. Est autem facultatis exiccatorix, compositum ex diuersi gene-
ris substantijs, quas è regyptijs Græci uocant: altera quidem tenuium partium digerente, atq; calida: altera terre-
stri, & frigida, ex qua adstrictionem obtinet. Porrò hæc qualitas pusilla medicamento inest, digerit uerò, & desicc-
cat non parum, nempe in secundo recessu, in calore autem medijs, & symmetris proximam est. Proinde ad diuersos
affectus hoc utuntur medicamine, ut abstergente quidem ad ea, quæ pupillas obtenebrant: ut contrahente uerò, ac-
tiorum uerò Indicum ad omnia ualentius est. Et primo de antidotis, non facile adulterinam lycium à legitimo digno-
sei idem memoriæ prodidit. hæc Galenus. Caterum quoniam Pyxacanthe, quo nomine lycium ab aliquibus appel-
latur, mihi Buxum, quæ Græcis βύξο; dicitur, in memoriam redegit, non omittendum duximus, quin de ea etiam ali-
quid dicamus. Buxus itaq; nobis notissima est planta, quod plurima in Italia proueniat, folio myrti minore, cras-
sitate uiridior, ac subrotundior: uiret perpetua coma, eaq; propter topiario operi accommodatissima: flore herba
cæo: semine rufescente, omnibus animantibus inuiso. Crassissima in Corsica, flore non ferendo: quæ causa amaritudi-
nis mellis. Frigidis gaudet, & apricis. Materies buxo honorata, raro crispanti, nec nisi radice: cæterò lenis quies
materie, silentio quodam, & duritie, ac pallore commendabilis. Eadem spississima, & densissima, atq; ponderosissi-
ma, adeò ut in aquis non fluitet, nec cariem sentiat. Hæc etsi nullius sit in medicina usus, ut ueteres prodidere; nō
desunt tamen è recentioribus, qui uelint non aliud esse Italix buxum, quàm Indis lignum, quod guaiacum appellant:
ea tantum ratione ducti, quod pluries experimento compertum sit, eius decocto etiam feliciter eos sanatos esse, qui Gal-
lica lue affecti erant. Quod etsi experientie concedi possit, illud buxi lignum præstare: attamen quod buxus in Ita-
lia nascens, & guaiacum ab Indis petatum una, & eadem sint planta (ut in secunda centuria Amatus Lusitanus asse-
rere uidetur) nunquam profectò crediderim. Siquidem guaiacum pingue, resinofumq; uisitur: materie intus nigra
ebeni serè modo: quin & sapor huic amarior, & acris. quibus omnibus notis siccam buxi materiem carere constat.
Quinetiam guaiaco (ut narrant ij, qui ab Indis ad nos redeunt) folia insunt plantaginis, breuiora, crassiora, durio-
raq;: lutei flores, & fructus inglandis magnitudine. Buxus uerò folia fert myrti, breuiora: flores herbaceos, & fru-
ctum myrto nusquam grandiorum. Quo fit, ut omnino existimem eos hallucinari, qui putant, buxum quæ in Italia na-
scitur, idem esse cum Indico guaiaco, ut nuper sensisse uidetur Lusitanus loco antedicto. Sed quàm ab eo ieiunè, ne
dicam imprudenter auctum sit de simplicium medicamentorum cognitione, eorum facile iudicium futurum spero, qui
non

non mediocriter in re herbaria uersati fuerint, & huius scripta legent: atq; etiam legere non grauabuntur apologia, quam nos aduersus illum scripsimus, cui plurima errata attexuimus, que in eiusdem in Dioscoridem enarrationes adnotauimus. Lycium Latini similiter atq; Græci λυκίον nominant: Arabes, Hadbadh, Hadad, Kilulem, siue Felzakarag: Itali, Licio. Quæ uerò planta Græcis πύξος, Latinis Buxus appellatur: Italis, Boffo.

Ακασία.

ACACIA.

CAP. CXV.

ACACIA in Aegypto nascitur, spina instar arboris, fruticosa, non se in rectum attollens. Florem habet candidum, & semen lupino simile in folliculis: ex quo succus expressus ficcatur in umbra, niger ex maturo semine, subrufus ex uiridi. Eligatur modicè rufus, & odoratus, ut in hac arbore esse potest. Aliqui exprimunt ex folijs, & semine succum. Manat & gummi ex ea spina. Vis ei ad spissandum, refrigerandumque efficax. Succus oculorum medicamentis utilis: ualet ad ignem sacrum, vlcera quæ serpunt, perniones, pterygia, & oris vlcera: procidentem oculum reprimat: mensium abundantiam sistit, prociduum vuluam cohibet: citam aluum supprimit, aut potus, aut subter inditus: capillos denigrat. Lauatur oculorum medicamentis, trito in aqua, mox effuso, quod concreuerat, donec pura extet aqua: & ita cogitur in pastillos. Vritur etiam in cruda fidelia, donec fictile fornacibus percoquatur: torreturq; in carbonum halitu perflata. Spinæ decoctum solutos artus fotu committit. Præfertur eius spinæ gummi, quod in vermiculorum speciem contrahatur, & uitri modo perluceat, ligni expert: proximum est candidum: sordidum uerò, ac resinofum inutile. Cutis meatus obstruit, & medicamentorum, quibus admiscetur, acrimoniam hebetat: ambustis ex ouo illicitum, pustulas non patitur erumpere. Alterum Acaciæ genus in Cappadocia, Pontoque prouenit, Aegyptiæ spinæ similitudine, longè minus, tenerius, humile: aculeorum uallo munitur, folia habens rutæ: semen lenticula minus fert autumno, in loculis connexis, ternum, quaternumue capacibus. Succus eius adstringit, viribus inferior, & ocularibus medicamentis inutilis.

ARBOR, quæ Dioscoridi Acacia uocatur, Theophrasto Spina simpliciter dicitur lib. III. cap. III. de plantarum historia, ubi de ea ita scriptum reliquit. Spina ex eo nomen accepit, quod tota arbor aculeis horret, excepto caudice: nam & super germina, foliaq; aculeos gerit. Magnitudine excellit, materies quippe duodenorum cubitorum: testis idonea cæditur. Eius duo genera sunt: quedam enim candida, quedam nigra: & altera imbecillis, facileq; putrescens: nigra autem robustior, atq; incorrupta, ob id in nauium fabrica ad costas, uentrisq; compagine ea utuntur. Erecta non ualde assurgit. Fructum fert in siliqua, leguminum modo, quo incolæ coria perficiunt uice galie. Flos & pulcher aspectu, ut coronas ex eo facerent: & medicamentis perutilis, qua de causa colligi à medicis solet. Fit & gumma ex ea: manat hæc tum arbore percussa, tum sponte sine ulla plaga: cum autem cæsa fuerit, anno tertio protinus resurgit. Copia huius arboris largè habetur, & sylua ingens circa agrum Thebanum est, ubi & robur, & persea, & olea quoq; eo loco emigrat, non aquis fluuij riguo (distat enim plus, quam trecentis stadijs) sed suis fontibus, quæ circa eum tractum permulti exiliunt. Materies arboris dura, & cæsa colorem celtis utiq; repræsentat. hæcenus Theophrastus. A quo Plinius non dissentiens, ipse quoq; eius historiam memorie prodidit lib. XXI. cap. XII. cuius sic uerba sonant. Est & acaciæ spina. Fit in Aegypto alba, nigraq; arbore, item uiridi, sed longè melior è prioribus. Fit & in Galatia tenerrima, spinosiore arbore. Semen omnium lenticulæ simile, minore est tamen & grano, & folliculo. Colligitur autumno, quoniam ante collectum nimio ualidius. Spissatur succus ex folliculis aqua cælesti perfusus, mox in pila tuis: exprimitur organis, tum densatur in sole mortarijs in pastillos acacia dicta, arboris uidelicet suæ nomine. Fit & ex folijs per se minus efficax. Ad coria perficienda semine pro galla utuntur. Fortiorum succus, & Galatiæ acaciæ nigerrimus improbat: item qui ualde rufus est. hæc Plinius. Succus è recensenti semine expressus, ac postea longa insolatione concretus Græcis nomine suæ arboris Acacia nuncupatur. In cuius defectu supponunt tum officinæ, tum medicorum uulgi succum è syluestribus prunis expressum in tenues quasdam plaentulas in sole densatum: siquidem legitima acacia ad nos non affertur. Vbi acacia defecerit, licet (si Dioscoridi credimus) eius uice tum rhois arbusculæ folia, tum lentisci foliorum succum, tum etiam hypocistidem medicamentis immiscere. Quamobrem his potius seplasiarij uti deberent, quam suppositio syluestrium prunorum succo. Scire etiamnum conuenit, gummi, quod ab arbore acaciæ manat, ideo Serapioni Arabicum nuncupari, quod ab Arabia regione

Nomina.

Acaciæ hist. ex Theophr.

Ex Plinio.

Acacia officinarum.

Gummi Arabicum.

gione

gione Aegypto contermina suo tempore importaretur. Sed animaduertere oportet, quod Arabicum uulgaris usus gummi longe quidem ab illo differt, quod ab acacia colligitur: namq; illud non contractis uermiculis simile, sed in grumis uersicoloribus conspicitur, quorum alij succinum, alij topatium, alij chrysopatium, alij beryllum colore, & nitore referunt. Quod autem nobis gummi Acaciae desit, illud argumento esse potest, quod ipsa quoq; legitima acacia haereticus, quod sciam, non desertur. Nam si hoc, quo utimur, sincerum, legitimumq; acaciae esset gummi, procul dubio ipsa quoq; acacia ad nos conueheretur, cum longe magis in paranda theriaca, alijsq; componendis medicamentis expectatur, quam gummi. Hinc itaq; facile quisq; conijcere potest, gummi ex Aegypto spina defluens ab eo sane plurimum differre, quod Arabici gummi nomine officinarum uulgus habet. Hoc igitur uulgare gummi illud equidem esse existimauerim, quod Graecis gummi simpliciter uocatur. In quam sententiam me adduxit Galenus: siquidem libro VII. simplicium medicamentorum, sic inquit. Gummi lacryma est congelata, concretaq; in truncis arborum ipsam fundentium, uelut resina quoque in multis uisitur plantis, quae resinam fundere possunt. Ceterum quod exicatoria, emplasticaq; sit facultati, constat. haec Galenus. Ex cuius uerbis palam est, gummi sic in uniuersam Graecis appellationem, nostrum gummi esse uulgò Arabicum dictum. Quod quidem (quantum sensuum iudicio consequi possumus) ex pluribus arborum gummi miscellaneum est. Cuius rei manifesto indicio sunt cum grumorum formae diuersitas, tum colorum uarietas. Huc etiam accedit, quod Galenus unica nomenclatione omnia earum arborum gummi comprehendit, quae resinam non proferunt. Quamobrem omnino explodenda uidetur eorum sententia, qui ubi Graeci gummi absolute scriptum reliquerunt, illud gummi intelligendum esse contendunt, quod est spina Aegyptia manat. Non desunt praeterea, qui gummi spinae Aegyptiae illud esse opinentur, quod gummi Dragaganti, hoc est, tragacathae officinis appellatur, propterea quod effigie contractos uermiculos referat, quo nihil certè melius illi competere posset. Sed tamen hoc etiam illud non est, ut suo loco dicemus. Galenus lib. VII. de compositione medicamentorum per genera, Acaciae gummi ἰσχυρὸν καὶ ἰσχυρὸν uocat: hoc fortasse argumento, quod scripserit Theophrastus (ut supra dictum est) ingentem huiusce spinae syluam esse in agro Thebano. Sed cum ad nos non perferatur acacia (ut paulò antè scriptum) nec etiam eius gummi importari credendum est. Gummi Acaciae meministi Iacobus Syluius uir sane aetatis nostrae ingenio & doctrina celebris, suo de natura simplicium medicamentorum libello, his uerbis. Gummi acaciae non meministi Galenus in Acacia libro sexto simplicium, uti nec acaciae mentionem facit paulò post in Acantha Aegyptia, seu Arabica, quo nomine solo Dioscoridi uocatur. Vnde colligas licet, acaciae, & acantham Aegyptiam, seu Arabicam, diuersas esse in Aegypto spinae arbores. haec ille. Sed mea quidem sententia, Syluius manifestè aberrasse deprehenditur: quandoquidem Galeno acantha Aegyptia arbor utiq; non est, sed herba est carduorum genere, quemadmodum & Dioscoridi libro tertio, ἀκάνθη λευκή, hoc est, spinae albae similis, quam Mauritani suchaa appellant. Quocirca eo capite acaciae meminisse Galenum omnino fuisse absurdum. Ceterum alteram Acaciae, quam in Cappadocia, Pontoq; prouenire tradit Dioscorides folijs rutae, quamq; hic depictam damus, accepimus hoc anno à quodam ex ijs, qui rei herbariae dant operam. Et quoniam ea Dioscoridis historiam perbellè representare uisa est, non potuit animus non inclinari ad credendum hanc secundam esse Acaciae. Est enim aculeis horrida, folio rutae, femine lenticula minore, in siliquis terminè quaternumue capacibus, quod autumno profert, gustu etiam adstringente: color siliquis aureo quodam fulgore resperfus, adeò ut in sole auri modo pelluceat. Acaciae uires adnotatas reliquit Galenus lib. VI. simplicium medicamentorum, ubi sic inquit. Acaciae & planta ipsa acerba est, & fructus, & succus, qui lotus quidem & imbecillior, & minus mordax redditur, utpote acrimoniam quandam per lotionem deponens. Porro si parti alicui sane illinatur, protinus eam & sicciorem, & contractam efficiet, nullum quidem caloris sensum inuehens, sed nec frigoris admodum ualentem. Vnde constat medicamen id esse frigidum, & terrosium, immixta quaedam etiam essentia aquea. Et sane coniectura est, non esse simile, uerum quaedam in sese dispersas habere partes tenues, & calidas, quae in ipsa ablutione segregentur. Estq; & hoc tertij ordinis exiccantium, & secundi refrigerantium, ubi quidem clotum fuerit, illotum uerò primi. Nomen, quod ἀκανθία habet apud Graecos, idem, quod est Acacia, retinet apud Latinos & Italos. Ea autem Arabicè Aethacie appellatur.

Quorundam lapsus.

Iacobi Syluii opinio reprobata.

Acaciae alteri genus.

Acaciae uires ex Galeno.

Nomina.

Ἄγνος. VITEX.

CAP. CXVI.

VITEX, siue lygos, frutex est in arborem assurgens. Nascitur in fluminum ripis, asperisque locis, ac torrentium alucis: ramos gerit longos, fractu peruicaces: folia oliuae, sed molliora. Duo genera eius: una harum album florem mittit cum purpureo: altera tantum purpureum, & semen, ut piper. Excalfactorias uires habet, & astrictorias. Semen eius potum uenenatis ictibus, aquae quae cum tem subijt, lienosisque auxiliatur: lac euocat: menses ciet, drachmae pondere in uino potum: genituram exoluit: caput tentat, & soporem affert. Decoctum herbae, & seminis in defensione, mulieribus uuluae malo opportunis opitulatur: item inflammationibus. Purgationes mouet semen cum pulegio potum, etiam suffitu, uel appositu: capitis dolorem dissoluit illitum: instillatur cum aceto, & oleo capiti in lethargo, & phrenitide. Folia suffitu, aut substratu fugant uenenata: illita quoq; serpentium moribus auxiliantur: testium duritias, cum butyro, & folijs uitium emolliunt. Rimas sedis semen cum aqua illitum mitigat: & cum folijs medetur luxatis, uulneribusque. Virgam qui manu teneat, dum iter facit, negatur intertriginem sentire. Agnum, quasi dicas castum, uocant Graeci, quoniam matronae in Thesmophorijs Atheniensium castitatem custodientes, folijs huius cubitus sibi sternunt. & lygon, quasi uimen, propter inuictam ferè ramorum flexilitatem.

VITEX,

VITEX.

VITEX, siue Salix Amerina, quam uulgius herbariorum Agnum castum appellat, arbuscula est in Italia uulgaris notitia. Duo eius genera recenset Plinius lib. XXIII. cap. IX. Maior in arborem salicis modo assurgit: minor ramosa, folijs candidioribus, lanuginosis. Prima album florem mittit cū purpureo, quæ & candida uocatur: nigra, quæ tantum purpureum. Nascuntur in palustribus campis. Non multum à salice utilium usu distat uitex: foliorum quoq; aspectu, nisi odore gravior esset. Græci byzon uocant, alij agnon, quoniam matrone in Theophrasti Atheniensium castitatem custodientes ijs folijs cubitus sibi sterunt. Vitex, ut scriptum reliquit Galenus lib. VI. simplicium medicamentorum, caliditatis, & siccitatis classem tertiam sortita est, uerum ea est multum tenuis substantiæ, tum gustu acris simul & adstringens: ipsas tamē uitices ad medicinam habet inutiles: cæterum folia, semenq; calida, siccaq; facultate sunt, substantia uerò tenui. Nam & utentibus ita apparet, & gustantibus acris simul & subadstringens percipitur tum folium, tum flos, tum semen. Edendo tamen etiam semen est, uerum tam perspicuo calfacit, ut capiti hoc nomine dolorem pariat. At si frigatur (nam & sic editur cum bellarijs) minus caput tentat. Porro flatu uentris discutit & cum non frictum, & multo magis cum frictum fuerit. Cohibet præterea semen impetus in uenerem tum frictionis expers, tum etiam ipsam expertum. Folia item, floresq; ipsius fruticis id ipsum præstare possunt. Itaq; non tantum esca, potaq; ad castitatem conferre creduntur, uerum etiam substrata. Hinc est, quod Athenis in Theophrasti, hoc est, sacris Cereris, mulieres totum sibi fruticem substernunt: hinc illi quoq; nomen inditum agni, hoc est, casti. Ex quibus omnibus manifestum est, si quidem memoria teneamus, quæ superioribus commentarijs sunt dicta, agnum calfacere, simulq; exiccare, tum omnium maxime flatu discutere. Porro quod exactè tenuium sit partium, facultas eius indicio est. Nam quod caput tentat, non magis à multitudine uaporum ab eo prognatum, quam à caliditate eius, ac subtilitate partium fieri rationabile est. Nam si flatuosum spiritum procreare posset, sanè & uentrem inflaret, & uenerem stimulare, perinde ut eruca. Verum cum non tantum non excitare, imò etiam reprimere queat, fuerit profecto secundum rutæ maxime facultatem tum in exalfaciendo, tum in resiccando: non tamen illi par est, nam utroq; paulò est inferior: siquidem ruta tum magis est exalfactoria, tum magis desiccatoria. Differt etiam qualitate simul, ac facultatis mixture. Nam agni semen, ac germina modicam ferunt adstrictionem: at ruta ubi aruerit, exactè amara est, & acris; ubi uerò humida, subamara. Non tamen austeritas, aut acerbitas illi inest: aut si cui uideatur inesse, ea utiq; omnino obscura, scio, uidebitur, nec par ei, quæ est in agno. Quocirca & ad iccur, & lienem indurata, & obstructa agni semen potius, quam rutæ competit. Sed hæc ad curandi iam methodum pertinent, quam ut omnino non attingam de medicamentorum pronuncians facultatibus, fieri non potest: uerum celeriter ad rem propositam reflectere, uiri est utiq; temperati. Magisq; etiam id ipsum in sequentibus medicamentis efficere conabor, hoc est, ubi ex quibusdam paucis euidentibus generalem facultatem collegero, particulares postea actiones omittam. Nam in præsens id solum nouisse sufficit, quod agnus calidus est & siccus facultate, idq; non mediocriter, sed tertio excessu, tum admodum tenuium partium. Hæc qui norit, ac postea methodum curandi didicerit, ipsemet inueniet, quo pacto menses hinc cieat, quo pacto partes induratas digerat, quo pacto lassitudinem soluens, seu acopum, & exalfatorum ex eo unguentum præparetur. hætenus Galenus. Huius plantæ nomen Græcum est ἄγνος ἄγι λύγος: Nomen.

Vitices confederatio.

Vitices uires ex Gal.

40
50
60
70
80
90
100
110
120
130
140
150
160
170
180
190
200
210
220
230
240
250
260
270
280
290
300
310
320
330
340
350
360
370
380
390
400
410
420
430
440
450
460
470
480
490
500
510
520
530
540
550
560
570
580
590
600
610
620
630
640
650
660
670
680
690
700
710
720
730
740
750
760
770
780
790
800
810
820
830
840
850
860
870
880
890
900
910
920
930
940
950
960
970
980
990
1000

Ἰρία. SALIX. CAP. CXVII.

SALIX vulgo nota est. Cuius semen, folia, cortex, & succus spissandi vim habent. Trita folia cum exiguo pipere, & uino pota, ileosis subueniunt: sumpta per se, & cum aqua præstant mulieribus, ne concipiant. Salignum semen in potu sanguinem expuentibus prodest. Cortex eisdem præbet effectus, corticis cinis admisto aceto maceratus, illitu clauos, & callos tollit. Ex folijs, & cortice succus cum rosaceo in calyce punici calfactus, aurium doloribus auxiliatur. Decocto eorum podagras foueri uilissimum: surfures purgat in corpore. Excipitur succus, qui manat ex ea, cum floret, exciso cortice: in plaga enim concretus humor inuenitur, qui ad purganda, quæ obstant oculis, suam uim præbet.

QVANVIS

Salicis confi-
deratio.

S A L I X.

Salicis uires
ex Gleno.

Nomina.

strabitur. Porro arboris cortex similem facultatem obtinet tum floribus, tum folijs, nisi quod temperaturæ sit sic-
cioris, uelut omnes cortices. Sed hunc quidam comburunt, eiusq; cinere utuntur ad omnia, quæ ualenter desicca-
re oportet. Nam clauos quos uocant, callos Græcis *ῥύλοις*, myrmeciasq; tollunt, aceto acri ipsam macerantes.
Nonnulli autem dum floret salix, corticem eius incidunt, & succum quandam colligunt, utunturq; ad ea, quæ
pupillas offuscant, extergente uidelicet, simulq; tenuium partium medicamine. Vti uero illo ad multa alia quis pos-
set, siquidem talis fuerit. Vitex ita Latinis dicta, Græcis *ῥέα*: Arabibus, Bulef, Bhulles, Saffaf, aut Cha-
lif nominatur: Italis, Salice, & Salcio: Germanis, Vueden, & Felbinger: Hispanis, Salce, aut Salgueiro:
Gallis, Saulz.

Ἀγριλάια.

SYLVESTRIS OLEA.

CAP. CXVIII.

SYLVESTRIS oleæ, quam aliqui cotinon, id est, oleastrum appellant, alij Aethiopicam oli-
uam, folia astringunt: trita autem & imposita ignem sacrum, ulcera quæ serpunt, epinyctidas, car-
bunculos, reduuias, nomasq; cohibent: crustas emarginant cum melle illita: quinetiam sordida
ulcera repurgant: inflammationes, panosq; cum melle imposita discutunt: eutem à capite uulsum
conglutinant: oris ulceribus, & priuatim infantium commanducata medentur. Succus, & deco-
ctum eisdem habent effectus: sanguinis eruptiones, ac muliebri profluuium, admotus succus inhi-
bet: uux oculorum, pustulisq; prodest: ulcera, & ueteres defluxiones sistit: quapropter in colly-
ria additur, ad palpebrarum erosiones perquam utilis. Exprimitur succus tuis folijs, affuso uino,
aut aqua, siccatusq; sole in pastillos digeritur: sed longè ualidior ad recondendum succus habetur,
qui cum uino, quàm cum aqua expressus est. auribus subuenit, siue ulcerentur, siue pus effluat. Fo-
lia conuenienter cæliacis cum farina hordeacea illinuntur. Vruntur cum floribus folia, ut spodij ui-
cem cinis præstet, in cruda olla, oblito ore luto, usque dum figlinum percoquatur: restincta q; ui-
no, & rursus subacta, eodem modo uruntur: postremò cerusæ modo elota coguntur in pastillos.
Huiusmodi cinerem in medicamentis oculorum, constat spodio non cedere, sed eisdem uiribus
præditum esse putandum est. Foliorum fatiux oleæ eadem uis intelligitur, sed aliquantò inferior:
unde ocularibus medicamentis ob suam mitiorem uim conuenientior est. Sudor ligni uirenti accen-
so manans, illitu sanat lichenas, surfures, & scabiem. Oleaginum semen illitum medetur surfuri-
bus, & ulceribus, quæ depascunt, uorantq;: quod autem intra nucleum est, ex adipe, & farina sca-
bros ungues excutit. Colymbades trita, & ambustis illita, pustulas gigni prohibent: sordida ulce-
ra

40

50

ra

OLEA SYLVESTRIS.

OLEA SATIVA.

ra purgant. Muria succus collutas gingivas contrahit, & motus dentium firmat. Oliua flava, & recens stomacho utilior est, uentri difficilis: nigra autem, & matura corruptioni opportuna est, stomacho aduerfatur, oculis non conuenit, capitis dolorem mouet: arefacta illitu depascentia ulcera fistit, & carbunculos emarginat. Oleum syluestris oliuæ gingiuis putri uligine laborantibus coluitur, dentium mobilitates stabiliz: calfacti fofus gingiuis fluxione laborantibus utilis est: lanam enim specillo circumligatam oleo madefacere oportet, & gingiuis admouere, donec albæ spectentur.

40 Δάκρυον αἰθιοπικῆς ἐλαίας. LACRYMA AETHIOPICAE OLEAE.
CAP. CXIX.

LACRYMA, quam Aethiopica olea stillat, scammonio similis quadantenus est, fulua, stillis, exilibus constans, mordax. Quæ autem ammoniaci, aut gummi similitudinem refert, colore nigricans, nec gustu mordens, superuacua est. Nostrates oleæ, oleastriq;e similem lacrymam sudant, quæ commodè ad oculorum hebetudines illinitur: cicatrices, albuginesq;e illitu emendat: urinam, & menses ciet: cauis dentium impressa ad dolores efficax est. Inter uenena scribitur, partus pellit: lepras, & impetigines sanat. Appellatur autem Aethiopica, & agrestis olea.

50 Ἀμόργη. AMURCA. CAP. CXX.

AMURCA expressæ oliuæ recrementum est. Decocta in cupreo uase ad crassitudinem mellis adstringit, cæteros præbens lycij effectus. Insuper dentium dolori, & uulneribus cum aceto, uino, aut mulso commodè illinitur: additur in medicamenta ocularia, & meatus inductu suo obstruentia. Vetustate meliorem fieri constat. Vtiliter infunditur sedis, genitalium, ac uulua exulcerationi. Si uerò cum omphacino recoquatur ad mellis crassitudinem, cariosos dentes extrahit: iumentorum scabiem cum decocto lupini, & chamæleonte illitu sanat. Cruda, & recenti amurca podagras, articularesq;e dolores foueri, utilissimum: peruncta in uillosa pelle, & hydropicis imposita, tumoris molem reprimit.

Oleæ sylue-
stris confide-
ratio.

Oliuarum ge-
nera plura.

Oleæ, & quer-
cus odium.

Aethiopicæ o-
leæ lacryma.

Gummi elemi.

Amurca olei.

Oliuæ uires
ex Galeno.

Nomina.

CVM oliuæ, oleum, oleæ Aethiopicæ lacryma, & amurca ex una tantum arbore proueniant; non ab re duximus de his omnibus simul pertractare, & ita singulis partibus unica commentatione, quantum opus erit, satisfacere, & quicquid ad eas spectat, simul perstringere. Nascuntur syluestres oleæ copiose in agro nostro Senensi, alijsq; Hetrurie locis: nascuntur & in Dalmatiæ tractu, & in quam plurimis Adriatici insulis. uerum domesticis longè minores, folijs breuioribus, aculeatisq; ramis. Earum bacca etsi numerosa fecunditate uincant; magnitudine tamen satius cedunt: quin & ori sapidiores existunt. Cuius rei certo sunt testimonio turdi, merulae, ac sturni: quippe quonia syluestres oliuas libentius deuorant, quam satiuas. Incolæ, qui aucupijs delectantur, agrestes oleas summo studio, ac industria ab auib; tuentur: nempe quod confecta satiuarum uindemia, auiculae ad has aduolant, ubi mense decembri, & ianuario uisco innumera capiuntur, praesertimq; turdi. Pauci admodum sunt in Hetruria, qui oleastri baccas legant, ut oleum inde exprimant: nam ea demum magna satiuarum copia est, quæ facit, ut inibi omnino paruipenduntur syluestres. Oliuarum genera decem in antiquorum notitiam peruenisse reperio, paucias uidelicet, algianas, licinianas, sergias, neuias, culminias, orbites, regias, circites, murteas: etsi Virgilius trium generum tantum meminerit, quemadmodum etiam plura non nouit hac nostra ætate Hetruria, praesertimq; noster Senensis ager. Primum harum genus eas nostri faciunt, quæ licet à minoribus olearum plantis proferantur; sunt tamen spectata forma, & magnitudine Bononiensibus non quidem inferiores. His tantum muria asseruatis utuntur in cibis: quandoquidem oleo minus aptæ sunt, quod multo plus amurcæ, quam olei fundat. Proximæ tamen colore, tum magnitudine præstantes, quamuis prædictis longè minores sint; sunt tamen omnium aptissimæ ad olei conficiendi usum. quippe quod oleum ex eis expressum, sit non modo flauum, dulce, pellucidum, ac cæteris præstans; sed etiam copiosum. Gignuntur hæc à procerissimis oleis, prægrandibus, iuglandium nucum instar, ramos in altum, latumq; amplissime fundentibus. eas rura nostra Oliuastre uulgò uocant. Tertij uerò, ac postremi generis eæ deniq; sunt, quæ passim in uniuersa Italia nascuntur, & omnium uulgariissime habentur. Laudatissime oleæ Bononiensibus, & nostratibus crassiores muria asseruata Romam, Venetias, & ad alias complures Italiae clarissimas urbes, ubi magnificæ, opiparæq; parantur mense, ex Hispania importantur. Cæterum olea, & quercus tam pertinaci odio inter se distident (si rei agrarie scriptoribus fides est adhibenda) ut altera prope alteram depacta breui tempore pereat. Olea item si primo germinatu à capra depascantur, adeo sterilesunt, ut nullo remedio in posterum prolificæ fiant. At si alia de causa raras admodum, uel nullas proferant baccas, nudatas earum radices à circumstante terra hyberni algoribus opponere, certissimum est remedium. Syluestris, seu Aethiopicæ oleæ lacryma, licet multis polleat uiribus; eius tamen in Italicis officinis nullus est usus: neq; quod ea ad nos afferatur, adhuc compertum habeo. Sunt, qui hanc putent illud esse gummi, quod medici recentiores, & officinæ gummi elemi appellant. Verum illud certo argumento est, oleæ Aethiopicæ lacrymam gummi elemi non esse, quod gustatu mordax non sit, neq; linguam uellicet: tum etiam, quod omnibus perspicuum sit, eam lacrymam (etsi improprie gummi appelletur) non in gummi quidem; sed uerius in resinarum genere esse recipiendam: cum igni exposita statim colliquescat, & diffundatur, quemadmodum & resina, quæ è pinu, picea, & alijs resinam fundentibus plantis colliguntur: licet nobis prorsus ignota sit planta, à qua in oriente defluit. Siquidem nullum gummi genus (quod ego sciam) igne colliquescit, nisi addito aceto, uel uino: quin potius statim comburitur. Est & alia oleæ maris rubri lacryma, ex qua (ut Theophrastus inquit lib. IIII. cap. VIII.) medici sistendo sanguini medicamentum componunt. Cæterum quamuis ætate nostra obscura admodum sit gummi Elemi origo; eius tamen uires clarissimæ apud chirurgicos, & uulnerarios medicos reperiuntur: nam in caluariæ fracturis, ac uulneribus mirifice unguentis, & emplastris additur, adeo ut præstantissimum sit in his sanandis medicamentum. De Amurca olei postremo nil aliud dicendum est, nisi quod sit admodum utilis (ut memoria prodidit Casuto) apoteccharum, & officinarum fabricis, ubi lanci, uel sericeï panni reconduntur. Nam si calci admisceatur, & ex ea inde parietes incrustentur, oblinanturq; item laquearia, & pauimenta non modo parietes contractos, uel aduentitios humores nunquam collacrymant, & situm minime contrahunt; sed nec blatte, nec aranei, nec cuiusuis generis uermiculi ibidem gigni possunt. Oliuæ uires prodidit Galenus lib. VI. simplicium medicamentorum, sic inquit. Oliuæ rami quantum habent adstrictionis, tantæ & frigiditatis participes sunt. Fructus uerò, si quidem ad unguem maturuit, moderatè calidus est: sin immaturus est, magis tum adstringit, tum refrigerat. Olea satiuæ, sic Latine, ut ἐλαία ἡμερος Græcè uocatur: Arabicè, Zaiton, seu Caiton: Italicè, Oliuo domestico: Germanicè, Oelbaum; Hispanicè, Oliuo, & Azeytuno: Gallicè, Oliuier. Syluestris autem Græcis Ἀγριελαία, ἢ κότινος appellatur: Latinis, Oleaster, & Olea syluestris: Italis, Oliuo saluatico: Germanis, Vuilder oelbaum: Hispanis, Azebuche: Gallis, Oliuier sauuage.

Δρῦς, QUERCUS. Βάλανος, GLANS, Φηγός, FAGVS.

Κείνος, ILEX. CAP. CXXI.

QUERCUS omnis adstrictoriam uim habet, præsertim liber, qui cortici, & ligno intercedit: quinetiam tunica putamini glandis subiecta. Decoctum ex ijs datur dyfentericis, cæliacijs, sanguinem excreantibus. Trita in pello scæminis fluxione uulua laborantibus subijcitur. Glandes eosdem effectus exhibent: urinam ciunt: capitis dolorem, & flatus in cibum sumptæ pariunt: resistunt esitatae uenenatorum icibus. Decoctum earum, & corticis cum lacte uaccino potum, prodest contra toxica. Intritæ crudæ inflammationes illitu leniunt: ad duritias, quas cacoëthæ uocant, & malefica ulcera cum falsa axungia conueniunt. Iligneæ glandes uiribus quernas antecellunt. Fagus, & Ilex quercus generi assignantur, & consimile munus obeunt. Iligneæ radices cortex cum aqua